

MARCO ARMIERO, *OTPADOCEN. OTPAD, KAPITALIZAM I OKOLIŠNA PRAVDA*, ROSA-LUXEMBURG-STIFTUNG GESELLSCHAFTSANALYSE UND POLITISCHE BILDUNG E.V.– URED U BOSNI I HERCEGOVINI, TUZLA 2023., 129 STR.

Knjiga Marca Armiera *Otpadocen* predstavlja snažan teorijski i historiografski doprinos suvremenoj povijesti okoliša, s posebnim naglaskom na problem otpada kao ključnog fenomena kasnokapitalističkog društva. Autor, jedan od vodećih predstavnika okolišne humanistike, polazi od kritike dominantnog narativa antropocena te predlaže koncept »otpadocena« kao analitički okvir koji u središte povijesne analize postavlja odnose moći, nejednakosti i društveno proizvedene okolišne degradacije. Otpad se pritom ne promatra isključivo kao tehnički ili ekološki problem, nego kao povijesno uvjetovan proizvod političkih, ekonomskih i kulturnih procesa.

Struktura knjige jasno reflektira autorovu metodološku orijentaciju prema socioekološkim formacijama. Armiero povezuje povijest otpada s razvojem kapitalizma, industrijalizacije i modernih država, pokazujući kako su procesi proizvodnje i potrošnje nerazdvojivi od procesa marginalizacije ljudi i prostora. Posebna se pažnja posvećuje okolišnoj pravdi, odnosno neravnomjernoj raspodjeli ekoloških rizika i tereta, pri čemu autor analizira primjere iz južne Europe, ali i šireg globalnog konteksta.

Jedna od ključnih vrijednosti knjige jest autorova sposobnost povezivanja teorijske rasprave s empirijskim studijama slučaja. Kroz analizu urbanog otpada, industrijskog zagađenja i »nevidljivih« toksina, Armiero pokazuje kako se okolišna povijest može koristiti kao alat za preispitivanje ustaljenih povijesnih narativa o modernizaciji, napretku i razvoju. Otpad se pojavljuje kao povijesni akter koji razotkriva pukotine u službenim pričama o gospodarskom rastu i tehnološkom optimizmu.

Knjiga se također ističe jasnim političkim stavom autora. Armiero otvoreno zagovara angažiranu povijest okoliša koja ne ostaje zatvorena u disciplinarnim okvirima, nego nastoji intervenirati u suvremene društvene rasprave. U tom smislu *Otpadocen* nadilazi ulogu klasične znanstvene monografije te se može čitati i kao manifest okolišne humanistike usmjerene prema društvenoj promjeni.

U cjelini gledano, *Otpadocen* je iznimno vrijedno djelo za povjesničare okoliša, ali i za istraživače društvene povijesti, političke ekologije i studija znanosti i tehnologije. Knjiga potiče na metodološko preispitivanje granica discipline te nudi snažan konceptualni alat za razumijevanje ekoloških kriza u povijesnoj perspektivi. Zbog jasnoće argumentacije i teorijske ambicije, djelo ima potencijal postati referentna točka u daljnjem razvoju povijesti okoliša u europskom i globalnom kontekstu.

Koncept Otpadocena, kako ga razvija Marco Armiero, nudi izrazito plodan analitički okvir za istraživanje povijesti okoliša u Hrvatskoj i susjednim državama, osobito u kontekstu postsocijalističke transformacije, deindustrijalizacije i periferizacije pojedinih regija. Hrvatski prostor obilježen je dugotrajnim procesima premještanja okolišnih tereta na društveno, politički i ekonomski marginalizirane prostore, što se jasno očituje u primjerima industrijskih zona, odlagališta otpada i infrastrukturnih projekata smještenih izvan središta političke moći.

Primjena Otpadocena omogućuje reinterpetaciju socijalističke industrijalizacije i ratnih razaranja 1990-ih kao procesa koji su proizveli specifične »krajolike otpada«, uključujući kontaminirana industrijska područja, napuštenu vojnu infrastrukturu i dugoročne ekološke posljedice ratovanja. Posebno su relevantni primjeri istočne Hrvatske, Dalmatinske zagore i pojedinih jadranskih otoka, gdje se problemi otpada i zagađenja isprepliću s depopulacijom i ekonomskom stagnacijom. U širem historiografskom smislu, Otpadocen potiče povjesničare da otpad ne promatraju isključivo kao tehničko pitanje upravljanja okolišem, nego kao povijesni fenomen koji razotkriva odnose moći između centra i periferije, države, kapitala i lokalnih zajednica. Time se otvara prostor za integraciju povijesti okolišne pravde u hrvatsku historiografiju te za povezivanje lokalnih studija slučaja s globalnim raspravama o kapitalizmu, nejednakosti i ekološkim krizama.

Hrvoje PETRIĆ

Economic- and Ecohistory

Ekonomska i ekohistorija

Journal for Economic History and Environmental History

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Topic / Tema broja

Environmental histories of western
southeastern Europe: historiographical surveys
of Serbia, Kosovo and Metohija, Bosnia and
Herzegovina, Montenegro and Macedonia

*Povijesti okoliša zapadnog dijela jugoistočne Europe:
historiografski pregledi Srbije, Kosova i Metohije, Bosne i
Hercegovine, Crne Gore i Makedonije*

Volume XX / Number 20

Zagreb – Samobor 2024

ISSN 1845-5867

UDK 33 + 9 + 504.3

Publishers / Nakladnici:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR – 10000 Zagreb
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Co-publisher / Sunakladnik: Ekohistorijski laboratorij Centra za inovativne studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb, Hrvatska www.ffzg.unizg.hr; <http://ckhis.ffzg.unizg.hr/>

Editor-in-chief / Glavni i odgovorni urednik:
Hrvoje Petrić

Guest Co-Editor / Gost su-urednik:
Žiga Zwitter

Editorial Staff / Uredništvo:

Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moačanin, Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute, Žiga Zwitter

International Editorial Board / Međunarodno uredničko vijeće:

Drago Roksandić – president/predsjednik (*Zagreb*), Daniel Barić (*Sorbonne-Paris, Francuska*), Marija Benić Penava (*Dubrovnik*), Slaven Bertoša (*Pula*), Zrinka Blažević (*Zagreb*), Tatjana Buklijaš (*Auckland, New Zealand*), Ljiljana Dobrovšak (*Zagreb*), Goran Đurđević (*Beijing/Peking, NR Kina*), Josip Faričić (*Zadar*), Borna Fürst Bjeliš (*Zagreb*), Boris Golec (*Ljubljana, Slovenija*), Hrvoje Gračanin (*Zagreb*), Paul Hirt (*Tempe, SAD*), Andrej Hozjan (*Maribor, Slovenija*), Egidio Ivetic (*Padova, Italija*), Silvije Jerčinović (*Križevci*), Isao Koshimura (*Tokio, Japan*), Marino Manin (*Zagreb*), Christof Mauch (*München, Njemačka*), Kristina Milković (*Zagreb*), Ivan Mirnik (*Zagreb*), Mirjana Morosini Dominick (*Washington D.C., SAD*), Géza Pálffy (*Budimpešta, Mađarska*), Daniel Patafta (*Zagreb*), Hrvoje Petrić (*Zagreb*), Lajos Rácz (*Szeged, Mađarska*), Gordana Ravančić (*Zagreb*), Marko Šarić (*Zagreb*), Mladen Tomorad (*Zagreb*), Milan Vrbanus (*Slavonski Brod, Zagreb*), Frank Zelko (*Honolulu, SAD*), Zlata Živaković Kerže (*Osijek*), Matija Zorn (*Ljubljana*), Ivana Žebec Šilj (*Zagreb*)

Article's UDC markups / UDK oznake članaka:
Ivica Zvonar

Layout / Prijelom:
Saša Bogadi

Journal directors / Za nakladnike:
Petra Somek, Hrvoje Petrić, Domagoj Tončinić

ISSN 1849-0190 (Online) ISSN 1845-5867 (Tisak)

Print by / Tisak:
Bogadigrafika, Koprivnica 2024.

Mailing addresses / Adresa uredništva:
Hrvoje Petrić (editor/urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: hrvoje.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Print partially supported by the City of Koprivnica
Tiskano uz djelomičnu potporu Grada Koprivnice

Cover / Na naslovnici:
The Mratinje dam, photo by I. Laković / *Brana Mratinje, foto I. Laković*

Ekonomsku i ekohistoriju referiraju:
CAB Abstracts
HISTORICAL ABSTRACTS, ABC CLIO Library, Santa Barbara, California, USA
AMERICA: HISTORY AND LIFE, Washington, USA
JOURNAL OF ECONOMIC LITERATURE (JEL), Pittsburgh, USA
CENTRAL AND EASTERN ONLINE LIBRARY, Frankfurt am Main, Deutschland
ECONLIT – AMERICAN ECONOMIC ASSOCIATION, Nashville, USA